

MATEMATIKA 3

(zadaci sa kompleksnim potencijalima, 01.02.2004.)

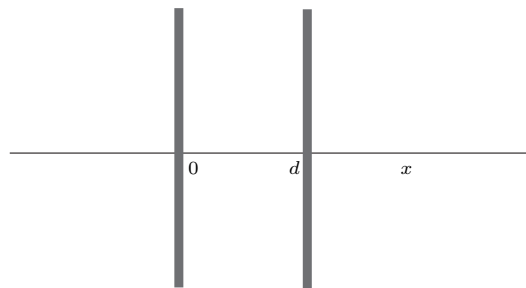
Uvod

... za teoriju pogledajte predavanja ...

Primjeri

1. Odredi potencijal između dvije paralelne nabijene ploče beskonačne površine sa potencijalima Φ_1 i Φ_2 . Udaljenost ploča je d .

Rješenje. Skicirajmo dvije paralelne ploče u koordinatnom sustavu (skica presjeka). Neka su okomite na os x .

Potencijal točke ovisi samo njoj udaljenost od nabijenih ploča. Dakle $\Phi(x, y)$ ovisi samo o x pa možemo pisati $\Phi(x)$. Za potencijal vrijedi

$$\nabla\Phi(x) = \Phi_{xx} + \underbrace{\Phi_{yy}}_{=0} = \Phi_{xx} = 0.$$

Integriranjem (dvaput za redom) iz zadnje jednakosti dobijemo

$$\Phi(x) = ax + b,$$

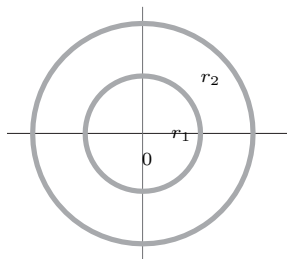
gdje su a, b konstante (koje tek treba odrediti). a, b moraju biti takvi *Phi* zadovoljava početne uvjete. Prva ploča je skicirana sa $x = 0$, druga sa $x = d$. Prema tome, početni uvjeti su $\Phi(0) = \Phi_1$, $\Phi(d) = \Phi_2$. Slijedi da je

$$b = \Phi_1, a = \frac{\Phi_2 - \Phi_1}{d}, \quad \text{te konačno} \quad \Phi(x) = \frac{\Phi_2 - \Phi_1}{d} \cdot x + \Phi_1.$$

□

2. Odredi potencijal između dva (beskonačna) koaksijana cilindra, nabijena na Φ_1 i Φ_2 redom, sa pripadnim radijusima r_1, r_2 .

Rješenje. U ovom slučaju skicirat ćemo koristeći polarni koordinatni sustav. Neka su oba cilindra centrirana u ishodištu.

Ponovo potencijal ovisi samo o udaljenosti točke od ploča, što je u polarnom sustavu dato direktno preko r -koordinate, tj. potencijal točke ne ovisi o argumentu θ .

Dakle, $\Phi(r, \theta) = \Phi(r)$. Raspišimo laplasijski $\nabla\Phi$ u polarnim koordinatama:

$$\nabla\Phi(r, \phi) = r^2\Phi_{rr} + r\Phi_r + \underbrace{\Phi_{\theta\theta}}_{=0} = r^2\Phi_{rr} + r\Phi_r = 0.$$

Zadnju jednakost skratimo sa r , sredimo i dobijemo

$$\frac{\Phi''}{\Phi'} = -\frac{1}{r},$$

uz zapis $\Phi' \equiv \Phi_r$, $\Phi'' \equiv \Phi_{rr}$. Dobili smo separiranu diferencijalnu jednačbu (sjeti se matematike 2). Integracijom slijedi:

$$\ln \Phi' = -\ln r + \ln a, \text{ pa je } \Phi' = \frac{a}{r}.$$

Još jednom integriramo i dobijemo

$$\Phi(r) = a \ln r + b.$$

Konstante a, b izračunamo iz početnih uvjeta $\Phi(r_1) = \Phi_1$, $\Phi(r_2) = \Phi_2$.

□

3. Odredi potencijal između dvije ravne beskonačne ploče, namještene da stoje pod kutom α , te nabijene na potencijale Φ_1 i Φ_2 .

Rješenje. Skicirajmo ploče u polarnom koordinatnom sustavu:

Ekvipotencijale su zrake $\theta = c$. Potencijal točke $T(r, \theta)$ prema tome ovisi samo o $\theta = \text{Arg } z$. Ponovo raspíšemo laplasijan i dobijemo

$$\Phi_{\theta\theta} = 0,$$

odakle slijedi da je Φ oblika $a\theta + b$. Konstante a, b dobijemo iz početnih uvjeta $\Phi(0) = \Phi_1$, $\Phi(\alpha) = \Phi_2$.

□

Zadaci

4. Zadan je kompleksni potencijal $F(z) = z^3$. Odrediti potencijal φ , strujanje ψ , brzinu $v(z)$.

Rješenje. Raspíšimo $F(z)$ tako da možemo očitati realni i imaginarni dio:

$$F(z) = (x + iy)^3 = x^3 - 3xy^2 + i(3x^2y - y^3),$$

dakle imamo : $\varphi(x, y) = x^3 - 3xy^2$ i $\psi(x, y) = 3x^2y - y^3$. (To znači da su ekvipotencijalne krivulje: $x^3 - 3xy^2 = c$, a strujnice $3x^2y - y^3 = c$. Odavdje se ne vidi, ali radi se o strujanju oko kuta $\theta = \frac{\pi}{3}$)

Brzina je

$$v(z) = \text{grad } \varphi = (3x^2 - 3y^2, -6xy) = 3\bar{z}^2$$

□

5. Krak ploče koji leži na pozitivnom dijelu x -osi grije se na 0°C , a krak koji leži na negativnom dijelu x -osi na 100°C . Naći razdiobu temperature.

Rješenje. Izoterme su ovdje zrake koje izlaze iz ishodišta. To znači da T ovisi samo o kutu θ , pa ćemo ga potražiti u obliku $T(\theta) = A\theta + B$ (vidi zadatak 3.!), gdje su A i B konstante koje treba odrediti.

Uvrštavanjem uvjeta

$$T(0) = A \cdot 0 + B,$$

$$T(\pi) = A \cdot 100 + B,$$

dobijemo $A = \frac{100}{\pi}$, te $B = 0$. Tada zaključujemo da je $T(\theta) = \frac{100}{\pi}\theta$, te je

$$F(z) = -i \frac{100}{\pi} \ln z$$

(vidi još malo zadatak 3.!) □

6. Lijeva polovica cijevi radijusa 1 grije se na 100°C , a desna na 0°C . Naći razdiobu temperature.

Rješenje. Iskoristit ćemo rješenje prethodnog zadatka: presjek naše cijevi jedinična je kružnica, smjestimo je u koordinatni sustav – lijeva polukružnica grije se na 100°C , desna na 0°C . Jediničnu ćemo kružnicu komformno preslikati bilinearnim preslikavanjem

$$z = f(w) = \frac{aw + b}{cw + d},$$

i to na sljedeći način:

– i ćemo preslikati u 0 , i u točku ∞ , a 1 u 1 (skicirajte grafove: treba pokidati jediničnu kružnicu, smjestiti je na x -os 'kako spada').

Dobije se preslikavanje

$$z = f(w) = \frac{w + i}{iw + 1}.$$

Sada je razdioba temperature koju smo tražili, označimo je sa $G(w)$, jednaka $G(w) = F(f(w))$, gdje je $F(z)$ razdioba temperature iz prethodnog zadatka. Tako dobijemo

$$G(w) = -i \frac{100}{\pi} \ln \frac{w + i}{iw + 1}.$$

□

... nastaviti će se ...